VILNIUS. Sekmadienis 1929 m. Rugsejo men. 1 d. III metai

VISŲ ŠALIŲ PROLETARAI, VIENYKITES.

Pirmyn!

№ — 18 (49)

Kas vergo retežių nedrįsta numest—
Tas laisvas niekuomet nebus! J. Janonis.

SOCIALDEMOKRATŲ ORGANAS.

KORESPONDENCIJOS Adr.: Wilno, Urząd Pocztowy 1. Skrytka Nr. 115. Red. adr. ul. Antokolska 54a.	EINA DU KARTUS Į MĖNESĮ	Prenumerata: Lenkijoj metams 4 auks., pusei metų 2 auks. Lietuvoj metams 4 litai, pusei metų 2 lit. Užsieniuose dvigubai. Atskiras numeris 20 sk.

KRUVINŲ FAŠISTŲ NUŽUDYTO š m. RUGPIUČIO m. 19 d.
DRAUGO
STASIO ALŠAUSKO
MOTINAI, SESERIMS, BROLIAMS IR GIMINEMS REIŠKIAME GILIOS UŽUOJAUTOS.

Lietuvos Socialdemokratų Org. Užs.
VYKDOMASIS KOMITETAS.

Mūsų pastabos del Voldemaro notos.

Iš L. S. D. O. U Vykdomojo Komiteto pastabų, įteiktų Socialistiniam D. Internacionalui del Voldemaro notos.
Red.

Sąryšy su Lietuvos ministerio pirmininko ir užsienių reikalų ministerio prof. Voldemaro nota Tautų Sąjungai is š. m. liepos men. 18 d., kurioj Voldemaras meta kaltinimus Lietuvos socialistines emigracijos adresu, mes, politiniai Lietuvos emigrantai socialdemokratai, susispietę nuo 1928 m. VIII. 22 d. į „Lietuvos Socialdemokratų Organizaciją Užsieny", skaitome savo pareiga nurodyti tikrą prof. Voldemaro pries mus mestų kaltinimų vertę.

Prof. Voldemaras tvirtina, kad lenkų valdžia „lietuvių emigrantų" vardu rekrutuoja ir kariškai apmokina ginkluotas gaujas, kurios turi buti panaudotos nuvertimui Voldemara valdžios. Musų organizacija jungia arti 100 politinių pabegelių socialdemokratų iš Lietuvos. Be to, prie musų organizacijos šliejasi kelios dešimtys pol. pabegelių is Lietuvos prijaučiančių socialdemokratams. Visi musų organizacijos nariai ir simpatikai yra išsiskirstę po Latviją, Vokietiją ir Lenkiją. Šiuo metu musų žiniomis Latvijoj yra apie 25 Lietuvos emigrantų socialdemokratų ir simpatikų, Vokietijoj apie 50 ir Lenkijoj apie 90 — 100 žmonių. Lenkijoj, kaip ir Latvijoj bei Vokietejoj pol. emigrantai darbuojasi įvairiose vietose pramoneje ir žemes uky. Be emigrantų socialdemokratų ir jų simpatikų iš Lietuvos yra pabegę nemažai valstiečių liaudininkų (demokratine buv. Prezidento Griniaus partija) ir komunistų. Mes kategoriškai tvirtiname, kad Lietuvos pol. emigrantų socialistų ir demokratų tarpe nera ne vieno lenkų valdžios surekrutuoto ar apginkluoto žmogaus. Visi pol. emigrantai bego iš Lietuvos tiktai del to, kad Lietuvoje del siaučiančio žiauraus fašistinio teroro ir visiškos valdančiųjų sauvales gyvenimas jiems pasidarė nebegalimas. Išbegę svetur emigrantai verčiasi darbu pramonej ar žemes uky. Mes nieko nežinome apie Voldemaro minimas grupeles, kurios esą praejusį pavasarį Vilniuj buvo mokomos gin-

klą vartoti, bombas mėtyti ir t t Jei tokios grupeles ir buvo, tai su socialdemokratine emigracija ir musų organizacija tatai nič nieko bendra neturejo ir neturi.

Prof. Voldemaras perstato reikalą taip, lyg tarsi Lietuvos politines emigracijos atsiradimas ir nuolatinis jos didejimas butų užsienių iššauktas. **Tikrenybej Lietuvos pol. emigracija yra išimtinai Lietuvos vidujinių sąlygų padaras.**

Priežastys del kurių pol. emigracija atsirado ir auga.

Lietuvos politinę emigraciją pagimde militaristinis 1926. XII. 17 d. putčas ir vellau siaučiantis teroras. Putčistai, dėka demokratines koalicijos pajrimui ir deka Smetonos ir Voldemaro melagingiems pasižadėjimams laikytis konstitucijos, lengvai paeme valdžią, **bet neturedami krašte gyventojų pritarimo, valdžioje jie gali laikytis tiktai teroru ir sauvale.**

Prof. Voldemaro valdžia iš pat pirmųjų savo valdymo dienų **įvede Lietuvoje karo stovį, kurs ir iki šiai dienai dar nera pašalintas**, ir uždare daugumą darbininkų prof. sąjungų. Kiek vellau buvo uždarytas ir profesinių sąjungų centras. Tarp uždarytųjų prof. sąjungų buvo ir stipriausia, socialdemokratine gelžkeliečių sąjunga, kuri uždarymo metu turejo virš 4000 mokančių narių. Likusios prof. sąjungos ir Lietuvos Socialdemokratų Partija (L S D P) karo stovio sąlygose neturėjo jokios galimybes bent ką nors legaliai veikti. Darbininkų spauda buvo arba uždaryta, arba buvo atiduota preventyves, neinteligentiškos karo cenzuros sauvalei. Ekonominiai streikai yra draudžiami. Susirinkimai neleidžiami. Spaudos, žodžio, susirinkimų ir organizacijų laisve, Voldemarui valdant, Lietuvoje naudojasi tiktai maža saujele valdančiųjų fašistų. Lietuvos liaudžiai pagrindines pilietines laisves yra atimtos.

Ypatingai Voldemaro vyriausybe stengesi ir stengiasi sunaikinti L S D P. nes iš tos puses ji jaučia daugiausiai pavojaus savo viešpatavimui. Tuo tikslu prieš Lietuvos socialdemokratiją buvo vartojamas ne tik teroras, bet, turedami spaudos monopolį fašistai stengesi šmeižtais ir kaltinimais „tevynes išdavime" ir p., pažeminti L S D P autoritetą liaudies akyse ir sumažinti jos įtaką. Pernai rudenį įvykę rinkimai į ligonių kasas parodė, kad fašistų šmeižtai neturi pasisekimo, nes Lietuvos darbininkai visur ligonių kasų tvarkymą patikejo kaip tik socialdemokratams. Tada fašistai dar labiau sustiprino terorą ir pagaliau praėjusį pavasarį partiją uždare, tuo keliu tikedamies partijos įtaką išnaikinti liaudies masese.

Žiaurus socialdemokratų persekiojimas prasidejo pirmomis Voldemaro valdymo dienomis. Šnipai ir karo lauko „teismai" dirbo ir dirba ranka rankon, kad tik daugiau socialdemokratų padarius „nepavojingais". Šiais metais teroras sustiprejo ir pasieke aukščiausį laipsnį ir vien tik nuo balandžio menesio iki paskutinių dienų virš 100 socialdemokratų ir jiems prijaučiančių yra sugrusta į kalėjimus ir nuteista mirti, arba ilgiems metams katorgos kalejimo.

Šiuo metu Lietuvos kalejimuose sedi apie 600 socialdemokratų ir jų simpatikų. Jie sedi tiktai už tai, kad kovojo už demokratinį Lietuvos tvarkymąsi. Apie 70 L. S. D. P. narių ir prijaučiancių yra ištremta į Varnių koncentracijos stovyklę, kur biauriose, tiesiog nežmoniskose sąlygose yra kankinami. Varnių koncentracijos stovykla yra paprastas kalejimas K. Apsaugos M-jos žinioje. I koncentr. stovyklą tremia apskričių karo komendantai žvalgybai pasiulius. Ištremimo laikas paprastai tęsiasi nuo 6 mėn. iki metų ir ilgiau. Iki siol virs 300 socialdemokratų yra perėję per Varnių koncentracijos stovyklą. Daugelis Lietuvos socialdemokratų ir demokratų yra istremiami iš savo gyvenamų vietų į kitas apskritis, kur turi gyventi karo komendanto paskirtoje vietoje po policijos priežiura. Tokie tremtiniai negauna iš valdžios jokio užlaikymo ir jei kas neturi sutaupų ir negali ištremimo vietoj surasti darbo, tas turi badauti. Labai dažnai musų draugai yra pastatomi po policijos priežiura, kas reiškia, kad jie kas dieną, o dažnai per dieną net po kelius kartus (buna net iki 4 kartų per dieną) turi registruotis policijos raštinej.

Socialistus ir demokratus už tikrą, ar tik menamą nelegalų veikimą pries fašistus **teisia karo lauko teismai kas reiškia, kad 5 parinkti kariškiai be liudininkų, be viešumos, be gynejų ir be apeliacijos išneša iš anksto valdžios padiktuotus sprendimus.** Kaltina žvalgyba; karo lauko teismai yra nevieši; gynejai yra neprileidžiami. Karo lauko teismo sprendimo nėra kur apskųsti, tik galima prasyti fašistų pravadyrių Smetoną, kad karo lauko sprendimą sušvelnintų.

Paprastai karo lauko teismai išnesa labai žiaurius sprendimus: 10 metų katorgos yra skaitoma „švelni" bausme, nes dažniausiai karo lauko teismai nuteisia nelaimingus kaltinamuosius kaleti iki gyvos galvos, arba mirti. Iki 1929. VIII. 20 d. karo lauko teismai yra išnešę virš 75 mirties sprendimų iš kurių 26 yra ir įvykdyti, o likusieji pakeisti katorgos kalejimu iki gyvos galvos. Skaičius 26 betgi neparodo tikro nužutųjų skaičiaus, nes daug musų draugų yra nužudyta be jokio teismo sprendimo. Taip pavyzdžiui, buvęs Seimo atstovas socialdemokratas Mikulskis Povylas 1927. IX. 10 d. buvo nužudytas be jokio teismo sprendimo. Taip nužudytų yra daugiau per 15 žmonių, nors tikro skaičiaus nurodyti ir negalima, nes po Taurages sukilimo daug revoliucionierių buvo išžudyta Taurages apylinkes miškuose be jokio teismo ir net nežinoma, kur kai kurie užmuštieji yra pakasti. Voldemaro valdžios agentai areštuotus, įtariamus priesfašistiniame veikime, veik visada labai žiauriai kankina noredami išgauti žinių apie priešfašistinį veikimą. Daug musų draugų del žiaurių žvalgybos kankinimų neteko sveikatos, o drg. Endriuška nuo kankinimų ir mirė 1928. X. 23 d. Telšių ligoninej, gi drg Papirtis del žiaurių musimų susirgo proto liga. Labai dažnai musimais išgauti parodymai yra vienintelis „kaltes įrodymas" ir pamatas tolymesniems areštams.

Kovodama pries demokratinio nusistatymo piliečius Voldemaro valdžia be jokios atodairos meto is-

valdiškų tarnyscių ir įmonių visus sau nepatinkamus, ir dabar socialistas valstybes aparate ar įmonese yra retenybe. Be visa to, Voldemaro valdžia palaiko ir pinigais remia fašistiškas visuomenes atmatų organizacijas ka p „Geležinis Vilkas" ir panašias. **Š. m. rugpiučio 1 — 2 d. fašistines bandos su policijos pagelba suruoše Slabadoje prie Kauno žydų pogromą, o Voldemaro valdžia pradžioje tą pogromą neige** ir net korespondentus už žinios skleidimą baude, bet užsienių opinijos verčiama pagaliau pažadejo nubausti kaltininkus. Fašistines bandos savo grasinimus ir terorą senai jau kreipia pries Lietuvos socialistus ir daugelis socialistų turejo jau nuo fašistinių bandų nukenteti. Kaune, š.m. gegužės men. laike fašistinių demonstracijų, žinomi žvalgybininkai ir žmonių kankintojai viešai kviete eiti piauti socialdemokratus... Visiška valdžios organų ir fašistiškų bandų sauvale link socialistų ir demokratų verčia daugelį žmonių apleisti Lietuvą ir ieškoti laikinai prieglobscio svetur. Daugelis turi apleisti Lietuvą slepdamiesi nuo karo lauko teismų budelių. Tokiu budu vidujines Lietuvos sąlygos gimdo emigraciją ir ją nuolat didina.

Pol emigrantai ir priešfašistinis teroras.

Prof. Voldemaras savo notoj Tautų S-gai kaltina pol. emigrantus vykdant terorą pries valdžios įstaigas ir atskirus asmenis. Tarp kita ko Voldemaras mums nori primesti ir pasikesinimą pries jo asmenį s. m gegužes 6 d.

Mes, emigrantai socialdemokratai, terorą prieš fašistines valdžios agentus tikslingumo sumetimais atmetame. Mes netikime, kad individualinio teroro aktais galima butų nuversti fašistų valdžią, todel nei savo atsišaukimuose, nei savo laikrašty prie teroro nekviečiame. Juo labiau mums nepriimtinas yra teroras prieš valdžios įstaigas, nes toks teroras musų supratimu butų desperacijos pasireiškimas, bet ne masines organizacijos kovos priemone. Voldemaro tvirtinimas, kad emigrantai rengia teroro aktus yra visai neteisingas. Teroro aktai Lietuvoje greičiausiai yra atskirų į organizacijas nesusirišusių asmenų kerštas už žvalgybos kankinimus ir išsityčiojimus. Su socialdemokratų akcija tų teroro aktų jokiu budu negalima jungti. **Voldemaras kaltindamas socialdemokratinę emigraciją teroru, turi tikslo pateisinti savo kruviną šeimininkavimą link socialdemokratų.** Paskutinis Voldemaro ir Smetonos išleistas „įstatymas" iš 1929. VI. 25 d duoda žvalgybai ir komendantams generalį įgaliojimą žudyti, ką tik jie panores. Voldemaro minimi 4 Šiauliuose suimtieji ir š m. gegužes 12 d. ten pat nužudytieji pol. emigrantai nebuvo jokie „teroristai". Tai buvo 4 valstiečiai liaudininkai, kurie, musų žiniomis, vyko slaptai iš Latvijos, prieš išvyksiant į P. Ameriką, aplankyti savo giminių. Voldemaras įsake suimtuosius sušaudyti noredamas tuo įbaidyti kitus „teroristus". Mes manome, kad fašistinis sauvaliavimas ir kruvinas teroras turi iššaukti iš persekiojamųjų puses norą keršyti, kas pas neorganizuotus, ar mažiau disciplinuotus asmenis ir pasireiškia teroro aktais prieš atskirus žvalgybos agentus. Toje prasmeje mes ir Voldemarą perspejome gegužes 1 d., kad jojo kraugeriškas šeimininkavimas tures iššaukti terorą, nuo kurio ir jis pats gali žuti. Mes ir dabar manome, kad, jei Voldemaras nesiliaus liejęs nekaltą Lietuvos demokratų kraują, atsiras, kas ir jį patį užmuš. Mes iš savo puses kviečiame musų draugus Lietuvoje saudyti išdavikus ir Voldemaro valdžios samdytus provokatorius, kurie įeję į musų slaptas organizacijas jas veliau žvalgybai parduoda.

Voldemaro notoj charakteringa yra, kad ten tarp kitų teroro aktų paminetas yra ir Mariampoles žvalgybos buto „išsprogdinimas", nors tas „teroro aktas" buvo atliktas pačios žvalgybos. Musų turimomis žiniomis tą „atliko" Mariampoles žvalgybos agentas Petras Sakavičius pačios žvalgybos įsakytas. Žvalgyba tikejosi tuo budu galesianti Petrą Sakavičių įvesti į priešfašistinę organizaciją ir naudotis juo, kaipo savo agentu. Triukas nenusiseke, nes jau sekančią dieną provokacija mums buvo aiški, bet Voldemaras nesigedi su tuo, jo paties agentų atliktu, „sprogdinimu" važiuoti į Ženevą ir primesti tą darbą politiniams emigrantams.

Lietuvoj neramu.

Trecius metus Lietuvą valdo gerai organizuota fašistinių karininkų grupe, kurios prišaky stovi p Voldemaras ir per tą laiką Lietuva pergyveno jau keletą putcų ir sukilimų. Žinomas yra 1927 m. pavasarį demokrato Dr. Pajaujo rengtas platus sąmokslas. Veliau turejome Taurages sukilimą. Ir vienas ir kitas baudymas atstatyti demokratinę santvarką Lietuvoje nenusiseke, bet del to liaudies judejimas nesustojo. Slaptas organizavimasis ir ginklavimasis vyksta be pertraukos ir ankščiau ar veliau pasireikš ginkluoto sukilimo formoj.

Taip pat ir pačių valdančiųjų fašistų tarpe nera sutikimo. Žinomas yra pulk. Petruicio, veliau pulk. Skorupskio ir pagaliau pragarsejusio Plechavičiaus putčai, kurie turejo tikslo nustumti Voldemarą ir patiems užimti jo vietą. Voldemaras del visokio judejimo, nukreipto pries jo asmenį, del labai permatomų priežasčių, kaltina Lenkiją, tokiu budu spekuliuodamas lietuvių patriotizmu. Musų manymu, svarbiausia priežastis, kodel fašistai savo tarpe riejasi, yra pats valdymo būdas. Voldemaro grupe valdo vien tik smurtu ir sauvale, o smurtą vartoti ir sauvaliauti moka ir ne vien tik Voldemaras, bet ir kiekvienas garbes ir turto ištroškęs karininkas jauciasi turįs pasaukimo ir gabumo Lietuvą valdyti. Liaudies judejimo šaknų taip pat nera ko ieškoti užsieny, bet jį kursto patys fašistai savo liaudžiai priešinga, socialine ir ukio politika.

Diktaturos socialine ir ukio politika.

Fašistai patys savo valdymo metodais ir savo liaudžiai priešinga socialine politika kursto liaudies nepasitenkinimą ir be reikalo Voldemaras ieško liaudies bruzdejimo kaltininkų už valstybes sienų. Mes jau pažymejome, kad Voldemaro valdžia visiems piliečiams, išskyrus neskaitlingus fašizmo salininkus, ateme pagrindines pilietines teises. Karo stovis panaikino visas lai-

sves ir Lietuvos liaudis yra okupantų fašistų pavergta. Darbininkams nevalia rinktis, nevalia organizuotis, nevalia streikuoti, nevalia turėti savo spaudą. Sociales apsaugos įstatymai, kurie saugojo lauko darbininką nuo dvarininko naudojimo, yra panaikinti. Ligonių kasų įstatymas žymiai pablogintas darbininkų nenaudai. Žemes reforma, kurią Lietuvos liaudis skaitė didžiausiu savo laimejimu, yra sustabdyta, dvarininkams yra padidinama žemės norma iki 150 ha., jiems grąžinama po 25 ha misko ir žadama už anksčiau nusavintą žemę brangiai is liaudies kisenes užmoketi. Naujai pravesta savivaldybių „reforma" atima balso teisę trims ketvirčiams Lietuvos suaugusių piliečių, vietos savivaldybes atiduodamos turtingųjų žinion. Netiesioginiai mokesčiai yra žymiai pakelti ir tuo pat metu neproduktingos valstybės islaidos yra didinamos. Skurdas slegia plačiasias liaudies mases, valstiečiai neišbrenda is lupikų vergijos, emigracija į užjurius didėja, o Voldemaro valdžia nič nieko nedaro, kad skurdžią liaudies buitį palengvinti. Visas valdžios demesys yra nukreiptas į kovą su demokratais ir į turtingųjų reikalų tenkinimą. Liaudžiai nelieka nieko daugiau, kaip kovoti iki fašizmas nebus nuverstas.

Emigrantai ir liaudies kova Lietuvoje.

Musų role Lietuvos liaudies išsivadavimo kovoj negali buti didele. Atskirti nuo Lietuvos, išblaskyti po svetimas salis, be lešų, esame priversti savo darbą apręžti vien tik propaganda. Visuose klausimuose Lietuvos vidaus ir užsienių politikoj stovime ant L S D P nutarimų ir visi Voldemaro pasakojimai apie musų „tevynes išdavimą" ir parsidavimą yra gryna nesąmone. Visas musų veikimas visais žvilgsniais yra nepriklausomas nuo bet kokios svetimos įtakos. Apie Voldemaro notoje minimus, sąryšy su musų kaltinimais, susidurimus lenkų — lietuvių pasieny nieko negaletume pasakyti, nes apie juos tiek težinome, kiek lenkų ir lietuvių spauda praneša.

Lietuvos Socialdemokratų Organizacja Užsiany

VYK. KOMITETAS.

Lietuviškos diktaturos socialiai-ekonominiai pagrindai.

„Visų ikšiolinių visuomenių istorija, yra klasių kovos istorija".

K. Marksas.

Nagrinejant lietuviškų fašizmą, jo atsiradimą, platotę ir eigą, iki siol dažniausiai kalbata apie jo išviršinį politinį vaizdą, veik nekreipiant domes į to reiškinio gilesnes, socialiai-ekonomines saknis. Toks fašizmo nagrinejimas yra labai pavirsuniniskas ir mažai naudingas. Be to, tas gręsia pavojumi papulti į buržuazinės ideologijos vežes ir išvirkščią „didvyrių" garbinimą. Buržuaziniams ideologams tik „didvyriai" tedaro istoriją. Tuo tarpu mes, esam įsitikinę, kad vimomenių istorija yra klasių kovos istorija ir kad atskiri asmens joje telošia vaidmenį, kaipo įvairių klasių ir jų reikalų atstovai.

Buržuazijai svarbu nukreipti liaudies demesį nuo tikrųjų visuomeninio gyvenimo faktų. To tikslo atsiekimui ji, kaip tik, naudojasi išpustomis „generolų", „Tautos vadų" ir kitų „didvyrių" asmenybėmis.

Bet sociales kritikos šviesoje, tų visų tariamųjų „didvyrių" aureole nublanksta, o jie patys tampa paprasčiausiomis marionetėmis, tarnaujančiomis buržuazijai ir besirupinančiomis jos bizniu. Tų „didvyrių" uždaviniu yra: užbovyti liaudį nacionalistiniais ir kitokiais plepalais tuo metu, kaip buržuazija lupa jai paskutinį kailį. Tai yra tas pats principas, kuriuo naudojasi kišenvagiai savo žygiuose. Kuomet vienas kišenvagis užbovija pilietį visokiais plepalais—kitas, tuo pat laiku išlustina jam kišenes.

Bet ką daro buržuazija, kuomet darbo liaudis pasijunta apgauta, nusigręžia nuo buržuazinių partijų ir eina prie paėmimo valdžios į savo rankas? Tuomet buržuazija visai pamiršdama, kad ir ji kadaise buvo kovotoja už laisvę ir lygybę, — griebiasi diktaturos priemonių žiauriausiam ir brutališkiausiam nuslopinimui liaudies masių, kovojančių prieš „privatines nuosavybės ir spekuliacijos šventenybes". Nes buržuazijos „šventoji santvarka" reikalauja, kad 96% liaudies skurstų ir varge bei bėdose skęstu, tuo tarpu kai likusiejs 4% sau visuose gyvenimo malonumuose, nelyginant inkstas taukuose raivytusi. Nėra jokio prasižengimo prieš kurį buržuazija susilaikytų, kad tik tą savo tvarką, didžiausio išnaudojimo ir žiauriausios priespaudos, apginti. Prie eilinių buržuazijos apgaulės manevrų priklauso ir tas, kad ji visus tuos, kurie kovoja už liaudies viespatavimą t. y. už viespatavimą išnaudojamųjų ir prispaustųjų „tevynes išdavikais" apšaukia. Tas pasigailejimo vertas melas, pasaulines istorijos bėgy pakartotinai buržuazijos naudojamas tuo tikslu, kad jai pavojingus, priešaky išnaudojamųjų ir pavergtųjų sluoksnių stovinčius, žmones liaudies akyse diskredituoti. Nera kvailesnio melo! Kas ištiesų yra tevyne? — Yra tai valstybiniai organizuota liaudis. Bet juk liaudis pati savęs išduoti negali! Juoba, buržuazija tevynę išduoti gali, jeigu tik eina apie „jos" šventąją nuosavybę ir turtą. Pavyzdžiui. Didžiosios prancuzų revoliucijos metu, prancūzų aristokratija pasišauke austrus ir vokiečius į pagelbą, kad savo dvarus apsaugoti; rusų revoliucijos metu, rusiškieji dvarininkai ir fabrikantai šauke iš eiles vokiečius, prancuzus, anglus ir amerikiečius kraštan, kad savo turtus išgelbėti. Šiandien gi, tie patys rusų baltgvardiečiai prasosi į kinų armija, tikslu kovoti prieš savo tevynę, nes visų svenčiausiu buržuazijai daiktu yra kapitalas.. Nieko nera buržuazijai šventesnio, kaip nuo liaudies suplestas turtas, ir jo išgelbėjimui buržuazija pasidarytų 20 kartų *tevynes isdavike.* Pasaulinio karo metu, vokiečių kapitalistai ragino vokiečių darbininkus lieti kraują už tevynę, tuo pat laiku, kaip patys grobste pelną nuo amunicijos transportų į Prancuziją ir Rusiją, nuo tos amunicijos, kuri jų tautiečius Prancuzijos ir Galicijos karo laukuose žude. Nes kaip K. Marksas sake: „...jei pelnas pakyla iki 100%, tuomet nera jokių prasižengimų, kurių kapitalas išsigąstų"... Kapitalo tevyne yra pelnas..

Po šių bendrų pastabų lengva bus pažinti ir lietuviškos diktaturos tikrasis veidas Tik reikia moketi nepaisant diktaturos „apaštalų" išpustos frazeologijos, nuplešti jų diktaturai ideologinę kaukę. Tuomet, tokie „herojai" kaip Voldemaras, Smetona ir kompanija taps paprasčiausiais pasiturinčiųjų sluoksnių gynejais. Ką dave tie tariamieji „tautos vadai" kraštui: jie sustabde žemes reformą išgelbedami 2000 dvarininkų, nuo jų dvarų isdalinimo; jie uždraude streikus, isnaikino darbininkų organizacijas, padedami fabrikantui „ponu savo name" tapti; pagaliau jie panaikino demokratinius savivaldybių įstatymus, apribodami rinkimų teisę

turtingųjų elementų naudai. Dar niekur pasauly nebuvo įvesta turtingųjų sluoksnių diktatura su tokiu atviru begediškumu (cinizmu), kaip Lietuvoj. Visur buržuazija dangstosi ideologinemis skraistemis, eidama pas darbo liaudį su demokratiniais ir socialiniais plepalais, kad jai savo režimą pasaldinti ir ją paklusnybej išlaikyti. Lietuvoj gi, pasiturinčiųjų sluoksnių diktaturos „apaštalai" net ir šituo uždangalu neprisidengė. Jie pareiškė darbo masems su slykščiausiu cinizmu (begediškumu): *„Čia ne jusų dalykas! Mes esame ponais krašte! Melskites ir dirbkite! Visa kita mes patys parupinsim!"*

Tautinis lietuvių išsilaisvinimo sąjudis pradžioje turejo grynai demokratinį, darbo masems simpatizuojantį pobudį. Politinės partijos neresi iš kailio besigerindamos darbo masems, tikslu jų balsus sužvejoti. Kitaip ir buti negalejo, nes lietuvių tauta savo daugumoje susideda iš darbininkų ir darbo valstiečių. Kas sudaro tą pasiturinčiųjų mažumą, kurios interesų vardan, jos gynėjas Voldemaras su tokia energija kovoja ir kurios labui lietuviškus darbininkus ir valstiečius buriais šaudo bei kalejimuose pudo? Atsakant į tą klausymą, visų pirma reikia pabrėžti, kad Lietuvoj, po atgavimui tautinės nepriklausomybes, vyksta tam tikra socialine diferenciacija. Pirmiausiai čia priklauso buožija su savo socialinemis priešginybemis link lauko darbininkų. Buožijos suneliai mieste išeina į „ponaičius" ir laiko save aukštesniais už *„juodnugarių liaudį"*. Tokie palinkimai randa atgarsio aukštesniosios ir dalinai vidutines valdininkijos tarpe. Dėka nepažabotos korupcijos, susiplešia sau aukštesnioji biurokratija tam tikrą turtą ir tokiu budu prasimuša į aukštesnius, pasiturinčiųjų sluoksnius. Tą „aukštesnįjį sluoksnį" tolydžiai papildo buožių suneliai, kurie kaipo karininkai išsirutuliuoja į savo luomo apsaugos gvardiją. Tačiau toks „pasiturinčiųjų luomas" savaime butų per siauras pagrindas „turto diktaturai". Jos uždaviniu tebutų laikyti pažabojus lauko darbininkus ir saugoti, dėka korupcijos ir tamsių machinacijų suplešta, turtą. Tuo tarpu diktaturos veikla, kaip mes matėme, eina ta kryptimi, kad interese dvarininkų sustabdyti žemes reformą, kad pavergti darbininkų klasę fabrikantų interesams ir sutriuškinti koperacinį judejimą privatinės prekybos naudai.

Savaime kyla klausymai: Kas yra tie Lietuvos dvarininkai, kurių labui laikomi pažaboti lietuviai lauko darbininkai ir mažažemiams bei bežemiams valstiečiams atimama įsikurimo galimybe? — Tie dvarininkai yra lenkai, vokiečiai ir prancuzai! Kas per viena-Lietuvos buržuazija, kurios interesams pavergiama darbininkų klase ir kurios naudai įvedamas savivaldybių rinkimuose turto cenzas? — Ta buržuazija yra žydai, nes 77% savarankiškų pirklių Lietuvoj sudaro žydai! Yra tiesiog groteskinė istorijos ironija, kad tautininkas Voldemaras ir kompanija *kovoja už ekonominį svetimtaučių viešpatavimą Lietuvoj*. Jau tas vienas faktas pakankamai nušviečia vidujinį falšyvumą tautiškai fašistines ideologijos, kuri tetinka darbo liaudies sukvailinimui ir jos dėmesio nukreipimui nuo pažinimo savo gyvųjų reikalų. Fašistai-tautininkai rimtas minas padarę pasakoja kovoją už lietuvių tautą, — o tikrumoje jie kovoja už svetimtančių viešpavimą Lietuvoj. Jie kovoja už žydą fabrikantą prieš lietuvį darbininką ir už lenką dvarininką prieš lietuvį mažažemį ir bežemį valstietį! Ar reikia didesnio melagingumo, kaip fašistų tautininkų melagingumas? Kaipo tautininkai jie griežtai nusistatę prieš žydus ir lenkus ir persekioja lenkišką ir žydišką darbininką, bet kartu jie yra buržuazijos kariniu apsaugos buriu ir kaipo tokie padeda žydiškai buržuazijai ir lenkiškai dvarininkijai užsesti darbo liaudžiai ant sprando. Ir tokiu būdu, pro visus tautinius rubežius atsidengia prieš musų kritikos akis *interesų solidarumas tarp žydiškų fabrikantų ir pirklių, lietuviškų buožių, jų išponėjusių sunelių ir lenkiškų bei prancuziškų dvarininkų. Tas interesų solidarumas turtingųjų prieš biednuosius ir yra lietuviškos diktaturos pagrindu.*

Lietuviškieji tautininkai-fašistai sakosi persiemę lietuvių tautos gerove. Bet tikrumoje, jie, kaip ir visų kitų kraštų nacionalistai, teserga turtingųjų klasių interesais ir gerove. Kadangi tautine, pasiturinčiųjų klase, kaip mes išrodeme, sudaro labai ploną klodą, kuris dar vos iš kevalo ritasi, todel tautininkų-fašistų *praktine veikla*, kiekviename žingsny reiškiasi *atviru priešingumu jų nacionalistinei ideologijai:* a) užtikrinimas Lietuvoj ekonominio viešpatavimo svetimtančiams, kaipo sudarantiems krašte absoliute daugumą pasiturinčiųjų sluoksnių ir b) išdavimas Darbo Lietuvos vokiečių kapitalui.

Tos socialines kritikos šviesoje lietuviškas nacionalizmas pasirodo ideologine apgaule, pridenglančia pasiturinčiųjų klasių diktaturą; O tos diktaturos „herojai" ir tariamieji „tautos vadai" — paprasčiausiais *„politiniais prikasčikais" žydiškų kapitalistų, lietuviškų buožių ir lenkiškų dvarininkų, kurių bizniu jie rupinasi ir kurių ekonominio viešpatavinio samdiniais jie yra.*

Jurgis Irvenas.

15. VIII.

Neužmirškim socialiniai-ekonominių sąlygų.

Rugsejo men. 7 — 8 d. šaukiama Vilniuj eiline Lietuvos Socialdemokratų Organizacijos Užsieny konferencija, kuri, sprendžiant iš patiektos Vykdomojo Komiteto dienotvarkes, rengiasi apsvarstyti visą eilę opių klausimų. Bet tie visi klausimai, kaip matosi iš dienotvarkes, bus svarstomi veik išimtinai politinej plotmej. Dienotvarkej nera ne vieno punkto, iš socialiniai-ekonomines srities. Be to, reikia pažymėti, kad socialiniai-ekonominiai klausimai, mažai arba visai nejudinami ir socialdemokratinej emigrantų spaudoj, apie kurią čia noriu kalbeti. Mano supratimu tie klausimai yra patys svarbiausieji ir todel besiartinant konferencijai noriu keliomis pastabomis atkreipti į juos demesį tiek spaudos komisijos, tiek ir kitų antifašistinių veikėjų, kad jie ateity tais klausimais daugiau susirupintų.

Aš puikiai suprantu tas sunkias sąlygas, kuriose tenka veikti emigracijai ir leisti bei platinti savo organas „Pirmyn". Aš žinau, kad tokiose apystovose vargu bau galima atatikti tiems reikalavimams, kuriuos reikia statyti socialistiniam laikraščiui. Vis delto, besiartinant konferencijai, noriu pareikšti keletą kritiškų pastabų, kurios, tikiu, ras atgarsio ir pas kitus „Pirmyn" skaitytojus.

Grynai politinė laikraščio „Pirmyn" linija, veik visiškai nustume užpakalin socialiai-ekonominę darbo sluoksnių kovą. Ta, laikraščio, išimtinai politine kovos pozicija (kurią sunkiose diktaturos sąlygose, žinoma, puikiai galima atjausti) yra pavojinga tuomi, kad gali užtemdinti tikrąją prasmę emancipacines darbo masių kovos.

Aišku, kad darbininkai savo teisetų reikalavimų įvykdymo, tegali susilaukti esant politinei laisvei: susirinkimų, organizacijų ir spaudos laisvei. Bet neužmirškime kovos karšty, kad politika, galų gale, tėra ekonomikos įrankiu, ir kad išviršinis generolų, ministerių ir policininkų viešpatavimas, yra tik šydas, kuris pridengia tikrąjį turtinguųjų sluoksnių ekonominį viešpatavimą.

Todel musų pareiga atkreipti darbo žmonių akis nuodugniam tų faktų pažinimui, kartu rodant jiems šalia politinių darbo žmonių priesų, jų ekonominius priesus; nuplešti nacionalistiniams plepiams ideologišką kaukę, išvelkant aikšten jų tikrą ekonominį veidą. Iškeliant aikšten nacionalistines ideologijos turinį, turi buti nušviečiama ekonomine darbo žmonių kova, bei jų reikalavimai ir bukle.

Žodžiu, vedant politinę kovą, jokiu budu negalima pamirsti socialei ekonomines kovos!

Jurgis Irvenas.

Red. prierašas. Skaitant aukščiau dedamą straipsnelį gaunama įspudžio, kad autorius laužiasi į atviras duris. Klausimams, kuriems straipsnelio autorius daug reikšmes nori priduoti, „P." skiltyse visada buvo užleidžiama daug vietos ir, be abejo, ir ateity fašistų socialinei politikai teks kreipti kiek galint daugiau demesio. Redakcija nesiima spręsti, ar fašistų ekonomine politika negaletų buti sumaniau nušviečiama, bet pastangų visad buvo daroma kiek galima plačiau ją nušviesti.

Pastabos žemės klausimu.*)

Fašistine Voldemaro valdžia emusi darkyti visus St. Seimo išleistus įstatymus, neaplenke ir žemes reformos. Ar tie Seimo įstatymai buvo geri ar blogi, tai čia kitas klausimas, bet jie taikomi buvo prie musų krašto sąlygų ir plačiosios liaudies reikalavimu. Jei jau ir toks koservatyvus elementas, kaip musų klerikalai, kurie buvo St. Seime daugumoj, megino nuduoti save radikales žemes reformos šalininkais ir išleido pusetinai pakenčiamą tuo klausimu įstatymą, tai reikia suprasti, kad žemes klausimas Lietuvoj buvo ir yra vienas iš svarbiausių pagrindinių klausimų, nuo kurio tinkamo išrišimo visiškai pareina musų tautos gerbuvis ir pačios nepriklausomos valstybes ekzistencija. Bet mūsų klerikalai vykdydami visus įstatymus tik savo interesų remuose ir žemes klausimą „išriso" ir jį praktikoj vykde taip, kad plačioji valstiečių mase is to beveik nieko nelaimejo.

Jau pats faktas, kad daugelis dvarų Lietuvoj iki šiai dienai isliko visai reformos nepaliesti, kad žamę gavo ne visai tie, kam ji prigulejo gauti, sakyte sako, kad vykdymas žemes reformos buvo spekuliatyvis, plačiosios Lietuvos liaudies interesų sąskaiton, stiprinęs klerikalinį pasiturintį gaivalą.

Viltis gauti žemes, tukstančius bežemių ir mažažemių sutrauke į savanorių eiles gynimui Lietuvos nepriklausomybes. Bet sugrįžus iš karo lauko, jiems vel prisejo bernauti pas dvarininką ar stambų buožę, arba skursti ant savo sklypelio, nes žemes ne visi gavo.

Iki fašistinio perversmo, vykdant žemes reformą, gavo sklypus vos trečdalis visų padavusių prašymus žemei gauti. Neaprupintų žeme bežemių ir mažažemių, skaitant tik tuos, kurie buvo padavę prasymus žemei gauti yra Lietuvoj apie 80 tukstančių. Ir jei einant St. Seimo žemes reformos įstatymu, tiems bežemiams ir mažažemiams dar buvo šiokia tokia viltis kada nors gauti sklypą, tai stojus Voldemaro — Smetonos valdžiai seimininkauti, toji viltis dingo. Voldemaro — Smetonos valdžia, spiovusi į valstiečių reikalus, nuejo dvarininkams bernauti. „Reformuojamu" žemes „įstatymu", dvarininkams duodama po 150 ha žemes, tame skaičiuje po 50 ha miško. Už kokius nuopelnus fašistai dvarininkams tokias gausias dovanas duoda aiškinti nereikia, nes dvarininkai Lietuvai nieku nepasitarnavo, jei neskaityti to begediško išnaudojimo ir tos vergoves, kokią jie buvo Lietuvos liaudžiai užkrovę.

Krikščionys demokratai irgi buvo linkę dvarininkams bernauti, nes vykdydami žemes reformą, paliete iš privačių dvarų tiktai tuos, kurių savininkai buvo pabegę į Lenkiją. Tuo tarpu visa eile Prancuzijos, Vokietijos ir k. svetimų valstybių piliečių dvarų isliko sveikuteliai. Neliete krikščioniškoji reforma ir bažnytinių dvarų, o visiems savo tautiečiams „patriotams" paliko dvarus „pavyzdingiems" ukiams vesti, nors tie ukiai toli gražu nepavyzdingi ir pats „tautiečių" patriotizmas labai abejotinos vertes. Be to, išparceliuotų dvarų savininkams buvo palikta po 80 ha. Daugely dvarų įvairiais šmugeliais tos neliečiamos normos po 80 ha gavo kiekvienas dvarininko šeimos narys. Už nusavintus dvarus nustatytas atlyginimas, sunkia našta krito ant naujakurių sklypininkų išperkamųjų mokesnių pavydale.

Taip vykdant žemes reformą, aišku, kad dešimtys tukstančių bežemių ir mažažemių visai žemes negavo, o ir gavusieji sklypus, vargsta nematydami sotesnes, sviesesnes dienos.

Imant bendrai šiandien musų valstiečius žemės savininkus tenka skirstyti į sekančias kategorijas: 1) mažažemiai turintieji iki 3 ha žemes, 2) smulkus ukininkai turintieji iki 10 ha, 3) vidutiniai ukininkai turintieji iki 30 ha, 4) stambus buožes iki 100 ha. Toliau seka dvarai ir dvariukai.

Statistikos daviniai mums rodo, kad didžiausis skaičius Lietuvos žemes savininkų yra mažažemiai ir smulkieji ukininkai. Ir jei šiuos pastaruosius turinčius iki 10 ha žemes dar butų galima dalinai priskirti prie naudingų kraštui ukių, tai pirmieji t. y. mažažemiai, turint galvoj menka musų žemes kulturą, yra visiškai neproduktingi ir kraštui nenaudingi ukiai. Toks ukio savininkas ir pats skursta, pusbadžiai gyvena, ir nieko rinkai nepagamina. Tą skurdą labai atjaučia ir visi tokie mažažemiai, bet nera išeities. Daugely vietų Lietuvoj po senovei didžiuliai neapmatomi dvarų žemes plotai vietomis net dirvonuoja ir čia pat mažažemių šniureliai stypso, ant kurių vos akečia issitenka. Kuris iš mažažemių turi giminių Amerikoj, šiaip taip iskaulijęs pinigų, perkasi iš parazito dvarininko vieną kitą hektarą mokedamos po 80—120 dol. už ha, kiti perleidę savo „nuosavybę" 2 — 3 ha kaimynui, dumia be atodairos į Braziliją pupų nagais aketi, arba miškuose gyvačių mušti, treti taip ir skursta visą savo amžių, galų su galais nesuvesdami.

Ir tas dedasi Lietuvoj kaip tik po to, kai iskovojom savo kraštui nepriklausomybę, kai buvo pravesta „radikali" krikščioniska žemes reforma.

Žeme yra visos tautos nuosavybe, todel negalima daleisti, kad vieni jos nedirbdami turetų šimtus ir tukstančius hektarų, o kiti tą žeme dirbtų bernaudami pas „poną", arba ant savo menko sklypelio badautų.

Del žemes reformos, mano konkretus pasiulymai butų stai tokie:

1) Visa Lietuvos žeme, kaipo visos tautos nuosavybe, turi buti paimta valstybes globon ir kontrolen. 2) Visi dvarai, neišskiriant nei priklausančių tautiečiams „patriotams", nei kunigams klebonams turi buti išdalinti bežemiams ir mažažemiams. 3) Atskiriems savininkams palikti neliečiamą normą ne daugiau 50 ha kaip, kad yra Latvijoj. 4) Visiems norintiems žemę dirbti duoti tiek žemes, kiek jie pajegs apdirbti. 5) Naujakurius aprupinti statybos medžiaga ir pinigine parama įsikurimui ukio. 6) Mokesnį nuo žemes įvesti progresyvų t. y. kas daugiau žemes turi tas privalo daugiau ir moketi nuo hektaro. 7) Žemes smulkinimą tarp atskirų šeimos narių normuoti įstatymu, apsau-

*) Nuo Redakcijos. Kadangi žemes klausimas Lietuvoj kaip buvo taip ir tebera labai aktualus, todel dedami šį Valstiečio straipsnelį prašytume ir kitų d-gų tuo klausimu galimai plačiau išsitarti.

gant, kad laikui begant vel nepasidarytų atskiri nenaudingi ukiai is 1 — 3 ha. 8) Valstybes lešomis stengtis didinti naudingos žemes plotą, naujiems ukiams kurtis. 9) Už nusavintus dvarus neprivalo buti mokama. 10) Ukininkams teikti visokią paramą kelimui žemes kulturos.

Jei šitaip pastatyti žemės klausimo risimą, manau, kad visiems norintiems žemę dirbti Lietuvoj jos užtektų ir be didelių vargų galetų kurtis nauji ukiai, galetų išsipildyti musų valstiečių troškimai.

Tik savaime suprantama, kad nei Voldemaro fašistinė valdžia, kaipo turtingųjų klases gynėja, nei kunigine, jei ji butų, šito nedaleis. Valstiečiai privalo patys tapti savo krašto gaspadoriais, o tuomet susitvarkys taip, kaip jiems tinka.

Valstietis.

Dvi opos?

Ar tik dvi? Fašistinis „Lietuvos Aidas" taip bent mano, ar nuduoda manąs. Štai š. m. rugpiučio 12 d. koks tai fasistų dede atvirai pripažįsta, kad Lietuva gyvena *nenormalų* gyvenimą. Jis kartu nori nurodyti ir priežastis, kodel negyvename normalų gyvenimą. Anot jo išeina, kad tik dvi opos, butent — „lenkų agentų—pleckaitininkų veikimas" ir „komunistų saujeles priesvalstybine propaganda" neleidžią nuimti karo stovį, panaikinti cenzurą, Varnių liogerį ir visas kitas fašistines šunybes. Krikščionių ir liaudininkų opozicijai „L. A. pripažįsta buvimo teisę ir net sakosi manąs, kad jie jau apsiprato su Voldemaro šaikos diktatura ir nebemaną „prieš veją pusti". „L. A." net prieina prie tokių pasakymų, kaip tai — „Jei nebutų plečkaitininkų ir komunistų... mes pirmieji šauktume, kad gana yra karo stovio, gana kariškos cenzuros". Kas tie „mes", ar tai visi leitenantų samdyti pišoriai, ar tai tautininkai, ar pagaliau tik veidmainis Rasputinas-Tamošaitis, taip ir neaišku. Už „L. A." eilučių leitenantų brigada juk nestovi, „L. A." pasakojimai yra tik samdytų skalikų lojimas, kurie šiandien taip, o ryt gali ir kitaip, žiurint kaip diktatorių pravadyriai liepia. Charakteringa yra tas, kad šitas visas dievobaimingai sadistiškas „L. A." straipsnys daugiau yra skiriamas užsieniui. Po kelių dešimtų mirties sprendimų, po žydų pogromų, besiartinant Tautų S-gos posedžiams Voldemaras užsieniams duoda suprasti, kad jo viešpatavimo žiaurumai yra tik pereinamas dalykas, girdi, kaip tik isnyks mano priesai, tai ir as nustosiu juos smaugęs. Senlau Voldemaro saika sakydavo, kad fasistų viešpatavimas yra pereinamas, laikinas dalykas, dabar gi fašistų gauja sako, kad su jos viešpatavimu surišti žiaurumai yra laikini, o pats okupantų viespatavimas yra amžinas. *Kai visus „plečkaitininkus" iššaudysim, kai visus komunistus išgaudysim, kai liaudininkai su krikščionimis „prieš veją nebepus", kai nebebus opozicijos, tada busim ir mes demokratiškesni,—štai ką skelbia „L. A".*

Bet kada tas bus? Mes manome, kad to niekada nebus, nes Voldemaras bešaudydamas ir begaudydamas nusisuks sau sprandą ir jam taip ir nebeteks savo didelį liberališkumą parodyti.

Kas yra ir ko nori tie „lenkų agentai-plečkaitininkai"? Lenkų agentais ir „plečkaitininkais" fašistai vadina visus Lietuvos demokratus ir ypatingai socialdemokratus už tai, kad jie nesitenkina maldomis prie „demokratijos idealų", bet už demokratiją ir kovoja. Ko jie nori? Jie nori to, ką „L. A." siulo kada nors padaryti, butent, panaikinti karo stovio sauvalę ir laikytis įstatymų. „L. A." siulo normalų gyvenimą po visų demokratų iššaudymo, o demokratai nori normalaus gyvenimo tam, kad patiems juo dar pasinaudoti. Reiskia, skirtumas eina tik apie demokratijos šalininkų buvimo teisę. Perspektyvos pries Lietuvos demokratiją labai aiškios — arba fašistai visus demokratijos salininkus išsaudys, arba fašistų diktatura bus nuversta. Kito isejimo iš tokio klausimo pastatymo nera. Įsivaizdinkim sau tokį, berods, visai negalimą dalyką: Voldemaras su savo brigada ir su visa savo rašalinių zliurkių pulku staiga „atsverčia" ir pradeda garbinti „normalų gyvenimą". Karo stovis ir jo budeliai isnyksta, cenzoriai eina velniop, Varniai išsitustina, socialdemokratai ir kitos demokratines grupes gauna veikimo laisvę, vienu žodžiu, įvyksta stebuklas. Kas gi butų tokiame atsitikime? O gi, sulig ta diena isnyktų viena opa — „lenkų agentai-plečkaitininkai". Kuriems galams mums butų reikalinga nelegale organizacija, nelegale spauda, nelegalus veikimas, jei galetume turetl viešas organizacijas, kaip iki 1926 m. gruodžio men., viešą spaudą ir galetume laisvai veikti. Į valdžią socialdemokratai tikrai šiuo metu nesiveržia, jiems eina apie veikimo laisvę, apie teisę organizuoti darbininkų klasę. Duokit laisvę—isnyks nelegales organizacijos ir visi nelegalio veikimo palydovai, nes turint laisvę nelegalus veikimas neturi prasmės. Socialdemokratų ideologijos salininkai labai nenoriai perejo į nelegalų veikimą, perejo todel, kad nebuvo kitos išeities. Kada prieš Lietuvos socialdemokratiją stojo klausimas, ar atsisakyti nuo teises gyvuoti, ar pereiti į nelegalų veikimą, ne vienas neabejojo, kad nelegalus veikimas yra būtenybė. Kartą taip, tai nelegaliai ir veiksime tol, kol gausime progos suduoti kruvinai diktaturai mirtiną smugį. Tą valanda ateis, o tada vel turesime legalio veikimo galimybes.

O gal Voldemaras mano, kad mus visus iššaudys? Gal jis ir mano, bet mes taip manyti neturime pagrindo. Gal mane, rasantį šias eilutes, Voldemaras ir nužudys, bet juk del to Lietuvos darbininkijos reikalai ir siekimai nepasikeis, reiškia, neišnyks ne socialdemokratija. Šautuvų kulipkomis darbininkijos reikalų neužslopysi ir idejų neišžudysi.

Kita opa — komunisiai, yra menkniekis. Dabartiniu metu Lietuvos komunistai turi, rodos, palankiausias vaisinimosi sąlygas, ir vis vien jie yra suirę kaip Grigo bites. Didelis spaudimas iš fašistų diktaturos puses, gimdo diametraliai priesingą—bolsevikišką pasauležvalgą, bet bolševikai Lietuvoje yra sunykę, viduje pakrykę, rietenose paskendę ir net atvirai dirba taip, kad tik fašistams nepakenkus. Be to, komunistų Voldemaras taip ir nepersekioja, kaip demokratus. Taigi nežiurint visų sąlygų bolševizmas Lietuvoje išsigema ir taip vadinama antroji opa yra tik akių muilinimas.

Kas gi belieka? Lieka tik Voldemaro noras išsaudyti visus demokratus, ir lieka musų pastangos nuversti diktaturos jungą. Čia taikos nera ir negali buti. Nei Voldemaras perstos buvęs kruvinu šuniu, nei mes perstosime kovoję už laisvą demokratinę Lietuvą.

Socialdemokratas.

Krikščionys demokratai apie valdymo sistema

Jau kuris laikas, kaip krikščionys demokratai ėme garbinti demokratiją ir parlamentarinę valdymo sistemą, smerkdami vienavaldžius carus, monarchijas ir visokio plauko diktaturas, neišskiriant, žinoma, ir voldemarines.

Kas seke musų politinį gyvenimą, galėjo pastebeti kaip musų krikščionys demokratai kaitaliojo savo politines gaires visokių vejų krypčiai. Is tolo žiurint atrodytų, kad krikščionių demokratų lankstumas pasireiškia todel, kad jie iš viso neturi aiškaus užsibrėžto

tikslo. Bet taip nera. Klero tikslas aiškus: *valdyti ir viespatauti*. Tačiau keliai, kuriais jie prie to tikslo eina, yra itin įsidėmėtini.

Krikščionių demokratų „Rytas" 174 nr., pasmerkęs caro despotų akyplėšišką valdymą, dekavoja Dievui, kad nuo to valdymo atsikratem ir sako, kad:

„Atsirasdavo ir musų vienas kitas, kuris materialiniais ar kitais sumetimais nueidavo carams bernauti, bet toklus buvom pasmerkę išgamos vardu ir jie buvo išbraukti iš musų tarpo".

Čia paduotas „Ryto" posmas neatatinka tikrenybei, nes Rusijos caro laikais musų kunigija su visu kunu buvo atsidavusi monarchui, garbino jį ir visose bažnyčiose meldesi už caro ir jo kamariles sveikatą. Gal jie pasakys, kad tos maldos buvo priverstinos, bet mes turime ir kitokių faktų.

1905 metais, kilus Rusijos revoliucijai ir subruzdus Lietuvos liaudžiai, kad atsikratyti caro jungą, musų kunigija pradžioj tų netiketų įvykių stovejo lyg ir nuošaliai, laukimo ir stebėjimo pozoj. Bet kaip tik caro valdžia revoliucinį judejimą sugniužino, musų kunigija tuojau stojo carui bernauti. Visi gerai atsimenam praloto Antanavičiaus aplinkraštį, kuriame jis šaukė stoti kovon su maištininkais. Kunigai, skaitydami tą aplinkraštį bažnyčiose, ragino tikinčius dorus katalikus, kad išdavinetų caro valdžiai socialistus ir visus kitus išdrįsusius pakelti balsą prieš caro despotiją. O žymiausieji krikščionių demokratų veikejai, kaip pavyzdžiui kun Jakštas — Dambrauskas, Olšauskas, Laukaitis ir visa eilė kitų, neišskiriant nė viltininko Tumo, skelbė, kad ne maištą reikia kelti pries „Dievo pateptąjį", bet laukti ir prašyti ciesoriaus malones, gi maistininkai visi esą didžiausi piktadariai. Kunigas Laukaitis net caro dumoj iš tribunos pareiškė, kad Lietuvos kunigai esą padeję caro valdžiai „kramolą" (revoliuciją) malšinti! Už tai kun. Laukaitis gavo iš caro medalį.

Šiuos faktus krikščionys demokratai sąmoningai užtylėję, tame pat „Ryte" sako, kad:

„Pasikeitus aplinkybėms, tie išgamos prisitaikė prie kitų gyvenimo sąlygų ir ką buvo paniekinę, ką biaurojo ir terše, — dabar apsimesdami garbina, nes tatai jiems... naudinga".

Šitaip puikiai patiems savo locną kailį išperti retai kada nusiduoda, kad ir tokiems demagogijos meistrams, kokiais yra krikščionys demokratai!

Bet grįžkime prie krikščionių demokratų taktikos.

Netikslu butų tvirtinti, kad toks musų kunigų bernavimas caro valdžiai butų buvęs jų idealas. Savo dušioje gal vienas kitas iš kunigų ir neapkentė caro ir jo valdžios, bet kadangi caro valdžia demokratijos revoliucinį judejima palyginamai lengvai sugniužino, tai kleras-kunigija, kaip ir visada daro — stojo galingojo pusen, padedami caro valdžiai tą judejimą galutinai užsmaugti. Kleras arba kunigija ten, kame ji neturi vilties ir nenumato greitu laiku užviešpatauti, visuomet bernauja valdovams, nes jie tatai daro, kaip „Rytas" sako, materialiniais sumetimais. Baudžiavos laikais kunigija ejo išvien su dvarininkais, turejo savo baudžiauninkus ir dvarininkams padejo valstiečius smaugti. Dvarininkų galei paslijus, prisiplakė prie caro valdžios ir pildė žandarų pareigas. Navertus Rusijoj caro valdžią, ant rytojaus visose bažnyčiose kunigai meldesi už Laikinąją Vyriausybę bijodama, kad nebutų atstumta nuo riebaus lovio Despotiškai valdomų krastų kunigija visada yra arti susijusi su valdžia. Tačiau kleras savo tikslo siekti t. y., kada nors viešpatauti, niekuomet iš akių neišleidžia.

Prisiminus tai, kas anksčiau pasakyta, gali ne vienam kilti klausimas: jei kunigija visada bernauja tik galingiesiems, arba valdovams tai kodel krikščionys demokratai atsistojo piestu pries Lietuvos diktatoriaus Voldemaro fašistinę valdžia ir ją smerkia?

Čia tai ir iškyla krikščionių demokratų dar vienas veidmainiškumas ir jų politikos paslaptis. Berods, dar niekas nesuspejo užmiršti, kad musų kunigija po gruodžio perversmo su didžiausiu entuziazmu giedojo dangaus giesmes fašistų smurtininkų garbei. O dare jie tatai del to, kad tikėjosi po trumpos demokratinių laikų pertraukos, su pagelba fašistų perversmininkų, Lietuvoj vel ilgiems metams užviešpatauti. Bet likimas leme kitaip ir musų klerikalai atsidure prie suskilusio tuščio lovio. Vienok su siuo krikščionių demokratų, nusmukimu, dar neišsemiamas jų taktikos kursas, paimtas prieš Voldemarą. Ne iš apmaudo, kad tapo atstumti nuo valdžios, musų krikščionys demokratai stojo Voldemaro fasistinei diktaturai opozijon ir pradejo garbinti demokratinę santvarką. Jei jie butų nors kiek užtikrinti, kad Voldemaro įvesta Lietuvoj fašistine diktatura užtruks kiek ilgeliau jie mielu noru prieš „genijų", „galingąjį" Voldemarą atsiklauptų ant kelių ir prašytų atleidimo griekų. Bet jie mato, kad fasistinis režimas Lietuvoj braška ir Voldemaro „galybe" smunka, todel žegnojasi už demokratiją ir jau atvirai sako, kad:

„Mums neteko girdeti, kad panašiems diktatoriams (a la Voldemaras) tautos butų dekingos ir paminklus amžinam atminimui statytų. Dažniausia savo dienas diktatoriai baigia liudnai: ir jiems pavartoja jų pačių metodus" (kartuves arba kulipkas).

Tai va kaip įsidrąsinęs „Rytas" kalba krikščionių demokratų vardu. Ir negalime su juo nesutikti, nes ir mums rodosi, kad jau nebetoli tas laikas, kuomet Voldemaras su savo sebrais važiuos ten, kur senos raganos alų daro.

Tiktai atsižvelgdami į krikščionių demokratų praeitį ir jų tikslus, perspejame Lietuvos liaudį, kad ji, garbinamo siandien klerikalais demokratizmo, neimtų iš jų už tikrą pinigą, nes jie tą meškerę pasieme savo interesų išrokavimais. *S. B.*

Laiškai iš Lietuvos.

Nauja fašistinio teroro auka

Š. m. rugpiučio mėn. 19 d. apie 3 val. ryto Kaune, kruvinojo šunies Voldemaro įsakymu, tapo fašistais nužudytas drg *Stasys Alšauskas*.

Drg. Stasys Alšauskas, mažažemis ukininkas, gyveno Aukštuosiuose Šančuose, savo šeimynoj, susidedančioj iš senos motinos našles, 3-jų jaunesnių brolių ir 2 seserų. Visoj seimynoj jis buvo pats vyriausis darbininkas—maitintojas.

Budamas dar jaunutis vos nepilnų 19 metų, 1926 m. įstojo į socialdemokratinio jaunimo sąjungą „Žiežirba" ir visą laiką buvo jos aktingu veikliu nariu. Po gruodžio perversmo d-gas Stasys nenuejo fašistams bernauti, bet visą laiką stovėjo savo idejų sargyboj.

Galvažudys Voldemaras per „Eltą" ciniškai skelbia, kad „pil. Alšauskas buvo pagautas tuo metu, kada jis buvo nuvykęs prie administracijos linijos pasiimti iš plečkaitininkų užsakytus revolverius, granatas ir pragaro mašiną". Visas Kaunas ir provincija žino, kad d-gas Alšauskas buvo suimtas *savo bute A. Šančiuose 29 nr. naktį jam bemiegant*. Bet šuniui Voldemarui užsinorėjo nužudyti žmogų, tai jis skelbia

paties sugalvotas „nusikaltimo" aplinkybes. Žinoma tą slykštų melą Voldemaras taiko užsieniui, kad savo galvažudiškus darbus pateisinus prieš civilizuoto pasaulio akis.

Voldemaras su tokiu pat cinizmu skelbia melą kad d-gas Alšauskas buvęs padavęs prašymų „prezidentui", o šis esąs tą prašymą atmetęs ir bausme buvusi įvykdyta.

Fašistinis „teismas" buvo 17 d. rugpiūčio Kauno s. d. kalejimo koridory. „Kaltę" įrodinėjo koks tai žvalgybininkas. Paskutiniai ir vienintellai žodžiai pareikšti d go Alšausko „teismui" buvo sekantį:

— „Jus kaltinat mane, jog dirbau su „plečkaitininkais *). Taip. Tai mano asmens reikalas. Prieš jus aiškintis man, kaipo revoliucionieriui negarbe, nes užterščiau visą savo organizaciją!"

Ir įsiutę „teisejai" paraše d-gui Alšauskui mirties sprendimą. Po to buvo jam duotos 24 valandos laiko paduoti „pasigailejimo" prašymą. Kuomet vienas iš „teisejų" jam pasiule paduoti „prezidentui" prašymą, d-gas Alšauskas atsake:

— „Iš jusų, galvažudžiai, aš jokių pasigailėjimų neprašysiu. Šios valdžios aš nepripažįstu ir mirdamas sakau, kad jums pasigailėjimą paduos mano draugai. Tik nemanykite, kad ant popierio rasytą, bet tiesiog kulipkomis į kaktą!"

Iš 18 į 19 d. rugpiucio, apie 2 val. atvyko kareiviai ir išvede jį sušaudymui. D-gas Alšauskas visą laiką buvo linksmas, dainavo revoliucines dainas ir agitavo jį vedančius kareivius. Nuvežus iš Kauno automobiliu ir privedus į šaudymo vietą šestame forte, d-gui Alšauskui dave žodį, bet jis kalbėti atsisake, nes nerado į ką kalbeti, tik pareiške, kad:

— „Preš tironus, savo galvos nelenkiau ir nelenksiu. Kovojau ir iki galo išlaikysiu savo pasiryžimą"...

Baigiant šiuos žodžius sutratejo 12-kos kareivių šautuvai ir jaunas, pilnas energijos ir pasiryžimo kovotojas už darbo žmonių gerovę, už Demokratinę Lietuvos Respubliką, tapo budelių atskirtas visiems laikams nuo gyvųjų.

Tebunie Tau, kovos drauge, amžina garbe, o žmogžudžius telydi prakeikimas.

Budėjęs.

Kaunas, 21. VIII. 1929 m.

Fašistinis teroras nesiliauja.

Retą dieną netenka girdeti vis apie naujas ir naujas fašistinio teroro aukas. Įsiutusi fašistine klika, be Lietuvos demokratų kraujo nebegali ir dienos išgyventi, kur tik pažvelgsi, visur areštai, kalejimai, karo lauko „teismai", sušaudymai. Daugiausia nuo fašistinių budelių kenčia Lietuvos demokratinis jaunimas.

Štai šių metų rugpiučio m. 17 d., Kauno s. d. kalėjimo koridoriuje, karo lauko „teismas" susidedantis iš 3 fašistinių leitenantų iš 2 puskarininkų, vėl teisė grupę jaunuolių socialdemokratų. Byla jiems buvo sudaryta žvalgybos, su pagelba provokatoriaus tulo Važnevičiaus, kuris ir buvo „teisme" „liudininku". To žvalgybininko „parodymais" visus teisiamuosius pripažino kaltais prigulejime slaptai priešfašistinei organizacijai, turinčiai tikslą nuversti kruviną Voldemaro diktaturą ir nuteise:

Alšauską — sušaudyti, *Černiauską* ir *Kazlauską* (abu Aukštosios Technikos Mokyklos mokiniai) iki gyvos galvos katorgon, *Gabrionį*, kaipo nepilnametį — $5^1/_2$ metų kalejimo, *Urbanavičių* — 2 m. 6 m. kalejimo, likusius — katorgon iki gyvos galvos.

Nuteistojo sušaudyti Alšausko motina, sužinojusi apie tų budelių sprendimą, nubego pas Kauno komendantą prašyti pagailėti jos jauno sunaus. Bet žveris komendantas, verkiančią senutę koja paspyre ir pasake, kad netik jos sunų, bet visus iššaudysiąs! Motina verkdama išejusi iš Komendanturos, gatvej buvo apalpusi. Žmones praeiviai, matydami tą sceną ir sužinoję, balsiai piktinos tokiais fašistinių žverių darbais.

Visi sakom, kad gyvenam kulturingoj Europoj, bet dedasi pas mus tokie dalykai, kuriems vieta butų tik tarp misko žverių.

Žinąs.

18. VIII — 29 m.

*) „Plečkaitininkais" fašistai vadina visus, kurie nepatenkinti jų režimu ir prieš juos kovoja. B.

Demoralizacijos perijodas.

Antruoju 1926 metų pusmečių Lietuvos visuomenė šiek tiek sujudo politiniame gyvenime. Duotas laisvas žodis ir laisva spauda eme budinti net visai tamsius Lietuvos varguolius nesiinteresuojančius politika ir vienas po kito kaimiečiai emė spraustis į Lietuvos politines partijas, suskirsčiusias visuomenę į tris stambesnius politinius sluoksnius: krikščionis demokratus, valstiečius liaudininkus ir social-demokratus. Ir taip pasiskirstę tamsus kaimo žmoneliai mane, kad juos ta partija, kuriai jie priklauso, atstovauja. Pažiurėsim. Visų pirma krikšč onys demokratai. Šios partijos lyderiai, pavyzdžiui: Krupavičius, Vailokaitis, Ambrozaitis, Šmulkštys, Jočys, Bistras, Staugaitis ir visa eilė — kunigai, stambus biznieriai, arba dvarininkai. Ar gali gi tokie „centrukų" ir dvarų valdytojai, kunigai, biznieriai ir t. p. atstovauti suvargusių darbo žmonių reikalus? Aišku—ne! O, kodel tamsus žmones ir prie jų prisidejo? — Kaimo žmones daugumoje katalikai. Tą jų prisirišimą prie bažnyčios ir eme išnaudoti kunigai savo politikai, kad suvedžiojus liaudį, gavus jos paramą, arba bent susilpninus darbininkų partiją.

Dabar valstiečiai liaudininkai. Si neaiškaus nusistatymo arba geriau — be jokio nusistatymo partija, turim pripažinti, buvo gana skaitlinga. Bet ką jinai atstovauja? Sakosi valstiečius, bežemius ir mažažemius! Žinoma, daug neapsišvietusių kaimieč.ų išgirdę iš šių „diplomatų" lupų, kad jie atstovauja visą biednuomenę — dejosi prie jų. Bet visais laikais galima buvo pastebeti, kad šios partijos viršune yra visiškai kitoniska, negu jos vedama liaudis. Štai paimkime partijos lyderius: Dvarininkas Vileišis — visą laiką ir prie fašistų valdžios Kauno burmistru sedejęs, buvo partijos vadu. Visus liaudies teisių gynejus persekiojo, terorizavo, o jį net atsispyrę giria! Tai ar toks gali buti liaudies partijos viršunej? Dailyde, Toliušis ir Strimaitis — vyriausi valstiečių liaudininkų „tėvai", „daktarai". Jie pirmieji peržengė Taurages sukilelių lavonus ir nuejo Voldemarui pasiaiškinti, kad nieko bendro su sukilimu netureję, jie ejo Voldemaro prašyti, kad priimtų į valdžią, jie ejo su k. demokratais į koaliciją.

Tai patys svarbieji partijos lyderiai! Ar tokia partija gali atstovauti darbininkų, bežemių ir mažažemių reikalus? Ne! Tai yra tik smulkiosios buržuazijos atstovai ir darbo klases priešai. Tai valstybinio lovio peniukšlai, o ne liaudies teisių gynejai!

Pagaliau socialdemokratai. Ši partija nuo pat pradžios jos veikimo metų kovoja su buržuazijos, išnaudojimu ir *gina* darbininkų ir apskritai *darbo žmonių reikalus.* Demokratijos laikais ji buvo išaugusi ir turejo jau apie 5000 narių ir vadovavo profesines sąjungas, kurios tuo laiku priskaite apie 20.000 narių. Ši partija pasirode buržuazijai pavojinga, todel fašistai pirmoj eilėj emėsi ją gniužinti.

Tai štai kokios buvo tos partijos, į kurias skir-

atesi atbudusi liaudis. Po gruodžio 17 dienos perversmo, tik ką gimus diktaturai, virto kitaip. Tuojau atsirado ir snipai, ir žvalgybininkai, ir provokatoriai. O iškur jie atsirado, ar jie idejos vedami šnipinėja? Nei Gal iš simto tik 3% atsiras tokių, kurie durnumo vedami snipineja, kita gi dalis — tiktai už pinigus, kuriuos iš darbo žmonių išplešęs sumoka jiems Voldemaras.

Jeigu paimti fašistinį perversmą ir kiek turejo jie savo žmonių, aiškiai pamatysime, kad tik pusbanditiški karininkai — kajeristai ir neolituanikų abazas! Viskas! Nei prideti, nei atimti! O iš kur dabar jau net kaimuose yra po kelis šnipus, miesteliuose dešimtys ir šimtai? Kodel fašistų eiles padidejo? Gal jie liaudyje turi simpatijos? — Ne.

Didelis nederlius ir nadarbas paliete kaimo bied nuomenę. Badas eme veržtis į vidų. Tuo tarpu Voldemaras kysteria pinigų ir sako: — „Busi snipu, gausi atlyginimą ir neskursi!“ Nesusipratęs ir tamsus darbininkas tuojau sutinka ir už Judos grašius ima išdavineti savo brolius. Jis pries save nemato jokios kitos ateities. Jis nepagalvoja, kad kada nors reikes atsakyti už parduotus brolius.

Tuo budu daug snipų Voldemaras pritraukia už Judosiaus grašius ir pamažiu jų prisiveisia tiek, kad net milijonai litų išeina apmokejimui jiems algų

Bet to maža. Apsišvietę ir organizuoti darbininkai nepalenkiami su pinigais prie Voldemaro kojų. Tada jis sumano „gudrią“ politiką. Kuriam nors asmeniui įsako snipineti, bet jeigu tas nesutinka, prasidedá terorazavimas ir jo kankinimas. Menkiau susipratę ir silpnesnių idejų jaunuoliai kartais pabugsta ir noroms nenoromis tampa revoliucinio proletariato Judomis. Taip jam ilgai sekesi. Bet nesenai Voldemaras nusilauže nagus, su Belecku ir kitais.

Čia trumpai pasakyta, kaip susidare nauja, iki siol jokios roles nelošusi partija — tautininkai, arba Voldemaro diktaturos brigada visoje Lietuvoje.

Voldemaras, budamas neaprežtas diktatorius, eme spausti neorganizuotą, arba silpnų idejų liaudį, terorizuoti, kankinti, ir to pabijoję nesusipratę, arba silpni darbo žmones sutiko su jo norais ir už Judos grašius eme parduoti savo darbo draugus.

Šitaip dabar diktatura demoralizuoja visuomenę ir tamsus silpni žmones virsta apmokamais agentais. Iki šiol buvusi dvasiniai sveika visuomene, tapo pakrigdyta, demoralizuota ir už Judos grašius paperkama.

Bet ar ilgai teks kęsti sis fašizmo ir demoralizacijos perijodas, paremtas durtuvais ir kruvinu Voldemaro kumsciu, visiškai pareina nuo to, kaip pasielgs sveikoji Lietuvos visuomene nesusiteršusi judosių darbais ir gaunamais iš kruvinojo Vildemaro litais.

Berods, už pinigus parduotų brolių jau gana. Laikas butų už parduotus ir tinkamai atlyginti.

J. Lipesas.

Utena, 14. VIII.

Dar del žydu pogromo Slabadoj.

Jau pereitą kartą minejome, kad įvykusį 1 — 2 VIII naktį žydų pogromą Slabadoj, Voldemaras megino paslepti nuo pasaulio akių, nubausdamas „Idiše Štime“ bendradarbį, kuris apie „geležinio vilko“ ritierių žygdarbius tame laikrasty buvo parašęs. Ir viskas butų buvę gerai, jei ne toji nelemta užsienio spauda. Su tuo užsieniu Voldemarui gyva beda: nei karo stovio, nei leitenantų cenzuros ten nepritaikinsi, nei žvalgybos, nei karo komendantų „galios“ parodysi — rašo ir tiek! Lietuvoj kas kita: pasake kas nors apie „patriotiškųjų“ bandų žygdarbius, arba paraše (kas del cenzuros labai retai atsitinka) tą tuoj į kalejimą „už visuomenę erzinančių žinių platinimą“, ir baigta! „Vilkų“ bandos Lietuvoj dabar jaučiasi tvirtai. Jau kiek buvo atlikta tų „ritierių“ žygdarbių, o dar negirdeta, kad bent vienas iš tų banditų butų nubaustas. Ir kas gi juos baus, jei visą tą „geležinio vilko“ bandą vainikuoja taip pat banditas, penkių pedų uglo diktatorius.

Slabados pogromas taip pat butų pasibaigęs „Idiše Štime“ bendradarbio nubaudimu. Bet atsilankiusi pas Voldemarą amerikiečių žydų delegacija, pakišo jam pakartotinai užsienio spaudoj pasirodžiusias del to pogromo reveliacijas. Tuomet Voldemaras prispirtas prie sienos prisipažino, kad 1. VIII Slabadoj buvę apstumdyta ir apdaužyta keletas žydų tautybes piliečių, bet jų tarpe nesą ne vieno sužeisto, nes „geležinio vilko“ ritieriai nesą perėję nustatytų ribų! Pasak Voldemaro išeina, kad apstumdyti ir apdaužyti žydus ir ne žydus galima, tiktai nereikia sukruvinti, nes tatai busią jau „peržengimas rybų“! Bet matomai ir „pats“ Voldemaras nebudamas tikras, kad tokiu jo pasiaiškinimu žydų amerikiečių delegacija pasitenkins, pažadejo kaltininkus nubausti. O „L. Aidos“ jau pirštu rodo į buv. Pil. aps. d-to direktorių Staskevičių: ve, girdi, žiurekite jau svarbiausį pogromo kaltininką nubaudem pašalinom iš vietos; tokia pat bausme laukia ir kitų!

Mes užtikrinam, kad p. Staškevičius del žydų pogromų, nors jie ir kasdieną pasikartotų, butų šimtą metų direktoriavęs, jei tik jis butų buvęs tinkamas „paties“ Voldemaro apsaugos organizatorius. Taigi visai be reikalo, ponai fašistai, norite sveikiem ligą įkalbeti.

Pilietis.

Staškevičius „atsistatydino“.

Fašistinis „L. Aidas“ paskelbe, kad Piliečių aps. d to direktorius p. Staškevičius išvyko „atostogoms“. Kadangi fašistinej praktikoj tas terminas reiškia valdininkui liepto galą, tai mes iš anksto buvom tikri, kad p. Staškevičius su „atostogoms“ bus ir savo karjerą užbaigęs Taip ir buvo, nes už kelių dienų tas pats „L. Aidas“ paskelbe, kad Staškevičius „atsistatydino“.

Staškevičius gerai visiem žinomas dar iš tų laikų, kuomet jis buvo Šiaulių rajono žvalgybos viršininku, kaipo degtines ir mergų garbintojas. Nors administratyviais gabumais jis ir nepasižymėjo, bet kadangi žvalgybininkui tuos privalumus pilnai atstoja kumštis ir batas (Staškevičius viesai gyresi, kad kokiai tai mergaitei, neprisipažinusiai platinime nelegales literaturos, esąs spyręs koja į pilvą, kad ši net trim kulIais apvirtusi), tai po fašistinio perversmo p. Staskevičius pradejo sparčiai avansuoti. Pradžioj buvo paskirtas Šiaulių apskrities viršininko padejeju, veliau tapo viršininku, o jau 1927 m pabaigoj, mes jį matom Pil. apsaug. d-to direktoriumi! Direktoriumi Staškevičius tapo ne atsitiktinai: Taurages, Alytaus ir kitų sričių ruošti sukilimai iššauke gyvą reikalą reorganizuoti fašistinę žvalgybą. Tuo tikslu Voldemaras šį kumsčio ir bato „ritierį“ ir pakviete buti tuo organizatoriu. Bet čia musų Staškevičių pradejo lydeti vienas po kito nepasisekimai. Voldemaro asignuotos milžiniškos sumos fašistines žvalgybos reorganizavimui, sumestos buvo kaip į balą, nes staiga plečiant žvalgybos tinklą senu metodu, jis išsiliejo is krantų, arba tikriau sakant—ištižo. Visoj Lietuvoj pradėjo kurtis priešfašistines organizacijos, paplito nelegale literatura. Teroristiniai aktai, nukreipti pries snipus ir provokatorius padažnėjo, o kaltininkų kaip ner, taip ner. Žvalgyba eme griebti visai nekaltus žmones ir musimu versti juos prisipažinti kaltais; meginta visa eile nevykusių provokacijų bet ir tas nieko apčiuopiamo nedavė. Tas viskas p. Staškevičiui, kaipo stovejusiam fašistines

žvalgybos pačioj viršunej, nieko gera nežadejo. Pagaliau pasikesinimas pries Voldemarą aiskiai parode žvalgybos visišką ištižimą ir p Staškevičiaus žvaigždę galutinai užgese.

Ir štai šiandien mes matom, kaip „aukštas" valdininkas, kurio malonej ar nemalonej buvo visų Lietuvos piliečių likimas, turtas, laisve ir gyvybe — išejo šunim šeko piautų.

Tokie ir jiems panašus fašistiniai „generolai" tinka buti tik kokiame nors miestely žvalgybininkais ir spardyti piliečius, žinoma, iki tol, kol jų piliečiai nenuspirs.

Patriotas.

Kas tie „generaliniai sekretoriai?"

Aną dien Voldemaras pareiške spaudos atstovams, kad busią į visas ministerijas įvesti „generaliniai sekretoriai" ir pridure, kad reikalui esant toks „sekretorius" galesiąs pavaduoti ministerį. Kuriam galui tie „generaliniai sekretoriai" reikalingi, taip ir nesupranta daugelis piliečių. Sako, jau ir taip esame apsesti visokių „ponų" ir dar vis priedo prideda. Nieko nepadarysi. Lietuva pergyvena „ponų" laikus. „Poniškoji" tautininkų partija taip, padidejo" naujais „ponais", kad jiems visiems dalinant valdiskas vietas pritruko ir teko išmislyti naujos. „Generaliniai sekretoriai", kitaip pavadinus reiškia — viceministerius. Tokie viceministeriai buvo jau įvesti pirmuoju Smetonos viespatavimo laiku, bet pasirodžius, kad galima ir be jų apseiti, Seimas buvo juos panaikinęs. Dabar jie įvedami iš naujo. Mat tautininkai visi yra dideli „ponai", jie bile kokių menkų valdiskų vietų nenori imti— jiems duok portfelį ir algą lygią ministeriui. Tai va del ko ir tapo įvesti „generaliniai sekretoriai".

Dabar pažiurekime kokius „ponus" į tas aukštos vietas Voldemaras skiria? Pirmasis toks „sekretorius" tapo paskirtas prie vidaus reikalų ministerio pulk. *Bronislovas Štencelis.*

Štencelis tai yra vienas iš garsių „didvyrių", pasižymejęs pirmais liudnos atminties Smetonos prezidentavimo laikais, kada jis su Plechavičiumi ir Glovackiu buvo sudaręs garsiąją riezninku bandą: Plechavičius šaude Žemaitijos valstiečius, Glovackis grudo po velena Ukmerges ir Panevežio apskr. mužikus, o Štencelis — smauge Raseinių apskr valstiečius ir darbininkus. Visi trys jie paeina iš suskio suėstų Lietuvos dvarininkų — lenkiskų bajorų. Trečiojo Seimo jie visi buvo traukiami atsakomyben už žmonių kankinimus ir žudymus, kai kurie is jų jau buvo pasodinti kalejiman. Bet žulikas Voldemaras su savo perversmu juos išgelbejo iš kalejimo ir padare „didvyriais". Dvarininkų pastumdelis Smetona juos apkabinejo įvairiais „medaliais" ir dabar skiria į aukštas vietas, moka tiems žmonių žudytojams aukstas algas, o mužikam didina žemes mokesnį.

Kitaip „ponų" Lietuvoj ir negali buti: mužikai yra tam, kad dirbtų ir savo „ponus" penetų, o „ponai" tam, kad mužikams kailį luptu.

Valstiečio sunus.

Vilniaus krašto švietimo pavyzdys.

Prasidejus vasaros atostogoms ir išvažinejus mergaičių bendrabučio aukletinems—Kazimiero D-jos apaštalas — kunigas Rastutis pritruko darbo. Mat, jis, gyvendamas prie to bendrabučio, žiemą pildė „angelo sargo" pareigas. Sergedamas mergaičių cnatą, matavo jų suknelių ilgumą ir dekolte platumą, pirkdamas paklusniosioms saldainių; lankydavosi jų miegamuose ir valgomajame kambary, prižiuredamas „tvarkos"; vakarais sėdedavo prie savo lango iki pusiaunakties, dabodamas su kuo ir kada grįžta viena ar kita namo. Taigi nieko stebetino, kad išvažinejus moksleivems, gerajam angelui pasidare liudna.

Sedi po savo langu nuliudęs kunigelis Rastutis, gilias dumas dumodamas ir laukdamas — nesulaukdamas kada ateis ruduo ir vel prasides „darbymetis".

Tik staiga lyg perkuno trenktas pašoko, išgirdęs, kad Geliunų sodžiuje — dievuotų mokytojų viešpatijos centre—įsisteige pažangųjų draugijos „Kulturos" skyrius. Skandalas! Pačioj „kazimieriečių" sirdy atsirado „parazitų", „bedievių"! Nestenge sulaikyti naujos sroves ne „Ryto" „idealus" mokytojai savo kelių metų veikimu.

Daug negalvojęs ir ilgai nelaukęs, Rastutis samdo taksiką, paima su savim savo tarną, dievotą, labai „minkštos", širdies ir skysto proto studentą, įsideda pundą saldainių ir žaibo greitumu dumia į Geliunus, malšinti nepaklusnuosius. Jaunimas, suprantama, saldainius valge, kodel nepasinaudoti tokios turtingos draugijos duosnumu! O antra vertus pas mus čia jau taip priimta. Ne taip senai dar „Ryto" pirmininkas penejo saldainiais buvusius mokytojų seminarijos pažangesnius mokinius, šiandien—Kazimiero draugijos „veikėjas" su gryna sąžine, popiežiaus palaimintas, daro tą patį sodžiuje, žadedamas kruvą atlaidų už prisirašymą nariu į tą draugiją.

Tai bent „švietimo" platintojas—duoda liaudžiai iš kart apčiuopiamų, taip sakant, „konkrečių" apšvietos dalykų (pavyzdžiui kad ir saldainiai)!

Įdomu, su kuo mano eiti (ar važiuoti) į sodžių „Kulturos" pionieriai?

Pagyvensime—pamatysime.

Y.

Įdomus anglų konkursas.

Tie anglai tai ištikrųjų stebetini žmones. Ir kokių tik konkursu jie nesugalvoja? Pas juos ne tik boksas, įvairios sporto lenktynes pirmoj vietoj stovi, bet ir mokslo srity jie neatsilieka.

Ne kiek senai, turtingas Anglijos lordas paskyre premiją sumoj 10 tukstančių svarų sterlingų tam, kuris išaiškins kas tai yra *pavardė.*

Tokia stambi suma daug ką paviliojo ir paskirtu laiku sutrauke į Londoną iš įvairių krastų godžius pinigų mokslininkus.

Atidarius suvažiavimą ir išrinkus ekspertų komisiją, kaip iš gausybės rago pasipyle visų visokiausi pavardes sąvokos aiškinimai: kiekvienas „žinovas", noredamas laimeti aukstą premiją, dave pilną laisvę savo fantazijai. Tarp kitų, pavyzdžiui, vokietys Kriegeris aiškino, kad jo pavarde reiškianti buvusią Europoj galybę. Amerikietis Goldmanas (iš žydelių) sake, kad jo pavarde apibudinanti jį kaipo turtingiausio krasto atstovą. Rusas Ivanovas pareiške, kad pavarde yra ženklu atskirti rusą nuo žydo pogromų laiku, ypač, kad dabar žydai Rusijoj esą nei šlemurkų nei peisų nebenešioją. Lietuvos atstovas — „geležinio vilko" ritieris irgi panašiai aiskino, nors pažymejo, kad Lietuvoj peisai ne retenybė ir t.t. Ir kai visa eile kalbetojų, del pavardes sąvokos jau buvo pasisakę, pagaliau atsistojo turkas ir majestotiškai pareiškė:

„Gerbiamieji ponai! Tas klausimas, del kurio jus sukat galvas, mums turkams yra taip aiškus, kaip Alachas ir jo pranašas Mahometas: pavarde yra nei daugiau, nei mažiau, kaip kvailas europiečių prasima-

nymas, be kurio mes turkai iki šiai dienai laimingai apsainam".

Ekspertų komisija, dešimties tukstančių svarų sterlingų premiją pripažino turkui.

Jai tame suvažiavime butų buvęs ir Vilniaus krašto lietuvininkų atstovas, pavydžiui kad ir Kraujalis, jis be abejones butų pareiskęs, kad lietuvio pavardė, jei tik turi galunę — „as", tai aiškus ženklas, kad tas pilietis yra lenkas — „plečkaitinink'as" („V. Rytojus" 35 nr.).

Labai galimas daiktas, kad musų Kraujalis su šiuo nauju „mokslišku" atidengimu butų aną turką sumušęs ir skirtą premiją butų laimėjęs. Taciau nera abejones, jog suvažiavimas vienbalsiai butų pripažinęs, kad paties Kraujalio pavarde yra vien tik tam, kad ji atskirti nuo *jorksirų*, buvusių tuo laiku Wembley parodoj (Anglijoj).

Kitokio sprendimo, atsižvelgiant į Kraujalio kuno ir dušios ypatybes, tas suvažiavimas nebutų galejęs sudaryti.

Patartina cionykščiams lietuvininkams ateity į panašius suvažiavimus — konkursus siuntineti ir savo atstovus. Iš to butų dviguba nauda: jie ir didelius „moksliškus" atidengimus įnęštų į pasaulinę mokslo skrynią ir ko gero dar pinigų laimetų!

Alfa.

Del „Vyties" lietuviškumo, patriotizmo ir ideologijos.

Greit po išplaukimo Lietuvos padangen p. Voldemaro su savo diktatura — Vilniuje gime „nepriklausomos minties ir ideolog.jos" laikraštukas „Vytis", su Lietuvos valstybes ženklu pačioj kaktoj. Palikdami tuo tarpu nuošaliai tą supuolimą, turime pasakyti, kad mums malonu konstatuoti faktą, kad lietuviška spauda auga, plinta, žadindama čionykščius apsnudusius lietuvius. Tik mums truputi atrodo keistoka, kad lietuviškas laikraštis, su Lietuvos valstybinio ženklo galva, iliustruojamas gausiai šių dienų Lietuvos „didvyr.ų" paveikslais, laikas nuo laiko šaukia, kad jis esąs lietuviškas ir dideliai patriotiškas! Juk tai yra beprasmis veržimasi į atviras duris! Kam reikalinga nuolat kartoti ir įrodineti, kad vanduo yra šlapias, arba, kad sniegas baltas? Juk ir be to visi tą tiesą žino ir mato.

Mes, kaip jau ne kartą esame pasisakę, dar galime pakartoti, kad „Vytis" yra ir „lietuviškas", ir „patriotiškas" laikraštis. Bet „Vytis" nerimsta: blaškosi į šalis, koliojasi, gyvaciuojasi ir nežinai žmogus ar tas laikraštis piktų dvasių apsestas, ar į jo vidurius sulindusios visos Vilniaus miesto kates „morčiaus" puotą kelia!

Savo „patriotizmui" užpatentuoti, „Vytis" 11 nr. pradeda kalba nuo to, kad nesenai Vilniuj tapo areštuotas vienas iš „Vyties" redakcijos narių. Tik gaila, kad nepaduoda pavardės, todel nežinia tikrai, apie kurį redakcijos narį kalbama. Jei kalba eina apie Pr. Žukauską, tai jo patriotizmas abejonių nesukelia: jis net visus 25 tukstančius zlotų pavogęs iš „nepriėtelių" lenkų nusinešė į tėvynę!

O jei kalba eina apie redakcijos narį *Kazį Ambroziejų*, tai jo „patriotizmas" taip pat mums abejonių nekelia. Jis žinomas yra dar iš tų laikų, kuomet pasivadinęs v. liaudininku, buvo prisiplakęs prie politinių emigrantų ir gyvendamas Gardine lietuviškais grybais „prekiavo". Jei vieną, kitą pirklį jis ir numaudė ir išviliojęs dolerius, su grybais dingo iš pirklių akių ir pasidare „Vyties" redakcijos narių, tai tas jo patriotizmą tik sustiprina: juk Ambroziejus apšmugeliavo ne lietuvius, bet lenkus „nepriėtelius!".

Tai dabar ir vel kyla klausimas: kuriam gi galui ieškoti patento, kad ir be jo „Vyties" „lietuviškumas" ir „patriotizmas" šviecia kaip pavasario saule? Jei bent tikslu tą „lietuviškumą" ir „patriotizmą" įrodyti tokiems, kaip pavyzdžiui p. Veleckis ir kiti cionyksciai lietuvisko patriotizmo monopolščikai? Bet tai juk tuščias ir nedekingas darbas aiškinti aklam gelių spalvas, pasakoti apie gamtos grožybes: vis viena jis nieko nepamatys ir nesupras!

Tai tiek del „Vyties" lietuviškumo ir patriotizmo.

Dar mums lieka „Vyties" ideologija.

Jis sakosi noris didžios istorinės Lietuvos, žinoma, su karaliumi, tokios Lietuvos, kurios rubežiai baigtųsi net palei Kijevo sieną. Apetitai, kaip matom, labai „macnus" ir gana dideli. Ši mintis kadaise buvo ne svetima ir musų „tautininkams", kuriems „Vytis" komplimentų nesigaili. Bet pastaruoju laiku „tautininkai" tą ideologiją atmetė. Jie dabar sako, kad labai pavojinga sveikatai, jei nori daugiau apžioti, negu gali atkąsti: gresia užsirijimas! Todel Voldemaras tuos savo sąjungininkus, Didž. Lietuvos ideologus, „L. Aido" 183 m. pavadino mistikais, svajotojais, „paskutiniais magikonais", žodžiu, priskaitė prie pakrikusios, nykstancios veislės! Tie „magikonai", tur but ir patys jaučia savo nykimą ir todel „pagerinimui" veislės kviečiasi į pagelba mužikus a la Žukauskas, Ambroziejus ir k. iš žulikų profesijos ponus. Na, tiek to.

Bet pats svarbiausis centras, apie kurį sukasi toji „Vyties" ideologija yra: Lietuvos dvarai ir tie neapmatomi laukai, kuriuos dabar nesiklausę „ponų" akeja ir surinkę javus į savo aruodus pila visokie buvusieji kumiečiai ir kiti chamai!

Daugiau apie tą ideologiją kalbeti nera reikalo: visiem pakankamai aišku ir suprantama.

L. Patriotas.

Politikos paslaptis.

P. Veleckis „Žic'e Ludu" 16 nr. įdejo straipsnelį apie „*Emigrantų nepasisekimus*", kuriame sako, kad išleidus aštrų „įstatymą" kovai su emigrantais, jų „priesvalstybinis" veikimas esąs labai pasunkejęs. Visus bendradarbius apemusi didele baime, kadangi fašistine valdžia visus sugautus „ant karstų pedų" be jokių ceremonijų kišanti į kalejimus ir per karo teismus šaudanti! Pasirodo, sako p. Veleckis, kad emigrantų planai buvę gana žymiai Lietuvoj išsišakoję, apie ką liudijąs areštavimas „Eltos" valdininko Jono Karoso. J. Karosas buvęs Susivienijimo Lietuvių Rymo katalikų Amerikoj organo „Darbininkas" redaktorium! ir pakliuvęs į kalejimą už bendradarbiavimą su „plečkaitininkais".

Kokiu budu p. Veleckis suderino katalikų veikeją, Karosą su „bedieviais", „plečkaitininkais" ir pavarte net jų bendradarbiu — tai p. Veleckio politikos paslaptis. Politikos velniavoj orientuotis ir viską suprasti — tai ne bulves kepti. Ir niekuomet eilinis pilietis nesupras tų politinių kombinacijų, kokias daro p. Veleckis iš savo didoko skilandžio ir savo nemažo arklinio razumo.

P.

Perskaitęs „Pirmyn" duok kitam.

Ats. Redaktorius ir leidejas: Stasys Dalnauskas. Spaustuve „ZORZA" Vilniuje.